

Totalitaristisen hallinnon elementit

TOTALITARISMIN-käsitettä alettiin käyttää 1930-luvulla kuvaamaan Mussolinin fasistista Italiaa, jossa Mussolini lakkautti diktaattorin otteen maansa demokratian, kielsi opposition, ammattiliitot ja vapaan lehdistön. Mussolinin kriitikot käyttivät termiä kuvaamaan fasistien tapaa manipuloida vaaleja saavuttaakseen totaalisen vallan. Toisen maailmansodan jälkeen totalitarismilla ja totalitaristisella hallinnolla viitataan erityisesti natsi-saksan ja Neuvostoliiton poliittisiin järjestelmiin, joissa hallitsijat kykenivät murtamaan ihmisten olemassaololle välttämätöntä yhteisörakennetta, yhteisöllisyyttä, joka puolestaan rakentuu ihmisen kokemusmaailmaan kuuluvista asioista kuten luottamus, osallisuus ja sitoutuminen. Yhteisöllisyyden häviämisen myötä katoaa myös **consensus iuris**, ihmisten yhteinen käsitys siitä, mikä on oikein.

Kun totalitaarisissa valtioissa toimeenpannut vainot ja ”puhdistukset” tulivat päivänvaloon toisen maailmansodan jälkeen, tunnustettiin laajasti, ettei vastaava saa enää toistua. Osana tätä valaistumista myös tiedeyhteisöissä eri puolilla maailmaa ryhdyttiin tutkimaan totalitarismin olemusta. Tähän tutkimukseen osallistui myös saksalaissyntyinen politiikan teoreetikko **Hannah Arendt** (1906-1975). Arendt syntyi maallistuneeseen juutalaisperheeseen Sakassa, josta pakeni vuonna 1941 Yhdysvaltoihin. Arendt julkaisi vuonna 1962 aiheesta huomattavan syvälle luotaavan tutkielman; Totalitarismin synty. Kirjassaan Arendt käsittelee totalitarismin olemusta historiallis-filosofisesta näkökulmasta. Arendtin teoria totalitarismista on elävöittänyt aiheen tutkimusta ja johdattanut lukijoitaan uusienkin kysymysten äärielle miettimään ihmisen olemukseen liittyviä yhteisakunnallisia ja yhteisöllisiä kysymyksiä.

Arendt päätyy ajattelemaan, että Totalitarismi on kokonaan uusi hallitusmuoto, joka eroaa kaikista muista poliittisen sarron muodoista; despotiasta, tyranniasta ja diktatuurista, koska kaikkialla missä totalitarismi on noussut valtaan, on se rikkonut maan yhteiskunnalliset, oikeudelliset ja poliittiset perinteet. Muuttanut luokat massoiksi, korvannut puoluejärjestelmän joukkoliikkeellä, siirtänyt valtakeskuksen armeijalta poliisille ja luonut ulkopolitiikan, joka pyrkii selvästi maailmanherruuteen. Totalitarismi uhmaa kaikkia tunnettuja valtiomuotoja ja yhteiskuntateorioita. Terrorin Arendt näkee totalitarismin perusominaisuutena. Natsit eivät edes väittäneet olevansa oikeudenmukaisia ja viisaita. Ideologiansa pohjalta Natsit katsoivat toteuttavansa luonnon lakia, joka mukaan määräsi tuhomaan kaiken haitallisen ja elinkelvottoman (Darwinin kehitysoppi).

Arendtin yhteiskunta-analyysissä lain tehtäväksi jää perinteisen käsityksen mukaisesti rajojen asettaminen ihmisen toiminnalle. Laillisuus asettaa toiminnan rajat, mutta ei käynnistä toimintaa. Suunnan määrittämisen apuvälineeksi ihmiset ovat kehittäneet ideologioita ja ismejä, joiden väittävät selittävän kaikki tapahtumat yhdestä perusolettamasta lähtien. Arendtin mukaan kaikkien ideologioiden varsinainen luonne paljastuu vasta siinä roolissa, joka ideologialla on totalitaarisessa valtakoneistossa. Jo pelkkä tyrannimainen terrori tuhoaa ihmisten väliset suhteet. Totalitarismin valmistelu on onnistunut, kun ihmiset ovat menettäneet sekä yhteyden toisiin ihmisiin että heitä ympäröivään todellisuuteen. Samalla ihmiset menettävät kyvyn kokea ja ajatella. Vakaumuksellinen natsi tai kommunisti oli henkilö, jolle faktan ja fiktion (oikean ja väärän) välistä eroa ei enää ollut olemassa. Totalitaristisella hallinnolla tarkoitetaan lyhyen määritelmän mukaan yhden ainoan ideologian mielivaltaa, joka johtaa lopulta väkivaltaan.

Totalitarismi edellyttää kansan suosiota eli kannatusta, joka saavutetaan totalitaarisen liikkeen valheellisen propagandan avulla. Tähän liittyy liikkeen irrottautuminen tavallisista moraalinormeista ja kannattajien hyväuskoisuus.